O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

SAMARQAND IQTISODIYOT VA SERVIS INSTITUTI

"TASDIQLAYMAN"

O‘quv ishlari bo‘yicha prorektor
T.S. Sharipov
2024yil "22" avgust

MOLIYAVIY HISOBOT STANDARTLARI

FAN DASTURI

Bilim sohasi: 400000- Biznes boshqaruv va huquq

Ta’lim sohasi: 410000-Bisnes va boshqaruv

Ta’lim yo’nalishi: 60410500- Bank ishi va auditi

Samarqand-2024

Fan/modul kodi FINREP16	O'quv yili 2024-2025	Semestr 5	ECTS - Kreditlar 6
Fan/modul turi Majburiy	**Ta'lim tili** O'zbek/rus		**Haftadagi dars soatlar** 4

	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
1	"Moliyaviy hisobot standartlari"	90	90	180

2

Fanning mazmuni

"Moliyaviy hisobot standartlari" fanining asosiy maqsadi- mutaxassislarda Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari (MHXS)ni qo'llayotgan korxona va tashkilotlarda MHXSlar asosida moliyaviy hisobotlarni tuzish va taqdim qilish bo'yicha nazariy va amaliy bilimlarni, shuningdek kompetentsiyalarni shakllantirishdan iborat. MHXSni chuqur o'rganishni nazarda tutuvchi yangilangan mazkur fan dasturi buxgalterlarni xalqaro sertifikatlash doirasida "Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari bo'yicha moliyaviy hisobot" fani talablarini ham to'liq inobatga oladi.

Fanning vazifasi – mutaxassislarga Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarining mazmuni va talablarini, jumladan, MHXSlari asosida moliyaviy hisobotni taqdim etishning kontseptual qoidalari, korxonaning aktivlari, majburiyatlari, xususiy kapitali, daromad va xarajatlarini tan olish, baholash hamda moliyaviy hisobotlarda aks ettirish, moliyaviy hisobotlarni MHXSlari asosida tuzish va taqdim etish, shuningdek moliyaviy hisobot kompilyatsiyasining nazariy va metodologik asoslarini o'rgatishdan iborat.

3

II. Asosiy nazariy qism(ma'ruza mashg'ulotlari)

II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1. Moliyaviy hisobot standartlariga kirish

Moliyaviy hisobot standartlarining asosiy mazmuni. Moliyaviy Hisobotning Xalqaro Standartlari Kengashining maqsadi va uning tavsifi. Moliyaviy hisobot standartlarini ishlab chiqish, qabul qilish va foydalanish imkoniyatlari.

O'zbekistonda Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarini (MHXS) joriy qilishning ahamiyati, zaruriyati va bosqichma-bosqich amalga oshirilishi.

Moliyaviy hisobot axborot foydalanuvchilari va ularning

axborotlarga bo'lgan ehtiyoji. Umumiy foydalanishdagi moliyaviy hisobot maqsadi, foydaliligi va chegaralanishlar. Iqtisodiy resurslar va ularga bo'lgan talablar. Iqtisodiy resurslarning o'zgarishi. Hisoblash prinsipi.

Moliyaviy hisobot konseptual asoslarining tarkibiy jabhalari: moliyaviy hisobotning maqsadi; sifat tavsifi va moliyaviy hisobot prinsiplari; moliyaviy hisobot elementlari va tan olish mezonlari; kapital va kapitalni qo'llab-quvvatlash konsepti.

Moliyaviy hisobotning maqsadi. Asos bo'luvchi yo'l qo'yilishlar. Uzluksizlik (Going Concern) asos bo'luvchi yo'l qo'yilishdir. Pulda ifodalashga rioya qilinishi. Biznes birliklari konsepti.

Foydali moliyaviy axborotlarning sifat tavsifi: fundamental sifat tavsifi va axborotlarning foydaligini oshiruvchi sifat tavsiflari.

Fundamental sifat tavsifi: uyg'unlik (ahamiyatlilik) va haqqoniy aks ettirish.

Axborotlarning foydaligini oshiruvchi sifat tavsifi: taqqoslanuvchanlik, tekshiruvchanlik, o'zvaqtidalik va tushunarlilik.

Boshqa bazis konseptlar: mazmuning shakldan ustunligi, doimiylik, ikkiyoqlama yozuv.

Asosiy prinsiplar: muvofiqlik prinsipi, tushumni tan olish prinsipi, xarajatlarni tan olish prinsipi, boshqa daromadlar va boshqa xarajatlarni tan olish, to'liq ochiqlash prinsipi. Konseptual asoslarga kiritilgan konsepsiya tushunchasi va uning tarkibiy qismlari.

Buxgalteriya hisobining milliy standartlari. Bank sohasida standartlar va nizomlar.

2. Buxgalteriya balansi (Moliyaviy holat to'g'risida hisobot)

Biznes operatsiyalari va menejment qarorlari. Buxgalteriya hisobi ma'lumotlaridan foydalanish.

Moliyaviy buxgalteriya hisobi vazifalari (objectives). Biznes tashkilotlari moliyaviy hisobotlari maqsadi, tarkibi va biznes qarorlarida qo'llanilishi.

Buxgalteriya balansi (Moliyaviy holat to'g'risidagi hisobot) (Balance sheet - Statement of financial position). Joriy aktivlar, joriy majburiyatlar, joriy bo'lmagan aktivlar, uzoq muddatli majburiyatlar, xususiy kapital. 1-son BHXS (IAS 1) "Moliyaviy hisobotlarni taqdim etish" standartida buxgalteriya balansida aks ettirilishi lozim bo'lgan axborotlar qatori.

Buxgalteriya balansining biznes operatsiyalari ta'sirida o'zgarishi. Buxgalteriya balansi tahlili.

3. Daromadlar to'g'risidagi hisobot (foyda va zararlar hamda boshqa

umumlashgan daromadlar to'g'risidagi hisobot)

Daromadlar to'g'risidagi hisobot (income statement). Hisobotni xarajatlar elementlari va funksiyalari bo'yicha taqdim etish. Odatdagi faoliyati va odatdagi faoliyati bilan bog'liq bo'lmagan daromadlari (gains). Boshqa xarajatlar (loss). Favqulotda daromadlari va xarajatlari. Foyda va zararlar.

Boshqa umumlashgan daromadlar.

1- son BHXS (IAS 1) "Moliyaviy hisobotlarni taqdim etish" standartida daromadlar to'g'risidagi axborotlar qatori.

Hisobotning moliyaviy tahlili.

Taqsimlanmagan foyda to'g'risidagi hisobot (The statement of Retained earnings). Hisobotning talqini va moliyaviy tahlili.

4. Pul oqimi to'g'risidagi hisobot. Xususiy kapital to'g'risidagi hisobot

Pul oqimi to'g'risidagi hisobot (The statement of Cash Flows). Operatsion faoliyatdanpuloqimlari. Bevosita va bilvosita usullarda operatsion faoliyatdan pul oqimlarini aniqlash.

Investitsiya va moliyaviy faoliyatdan pul oqimlari. Hisobotning talqini va moliyaviy tahlili.

BHXS (IAS 7) son"Pul oqimlari to'g'risidagi hisobot" standartining mazmuni va qo'llanilishi. Hisobotni tuzishning bevosita va bilvosita usullari.Xususiy kapital to'g'risidagi hisobot mazmuni, tarkibi va tahlili.

Buxgalteriya balansi, daromadlar to'g'risidagi hisobot va xususiy kapital to'g'risidagi hisobotlar bog'liqligi.

Moliyaviy holat, faoliyat natijalari va moliyaviy holatdagi o'zgarishlar.

O'zbekiston kompaniyalarining moliyaviy hisoboti, ularning mazmuni va tahlili. Taqqoslama tahlili.

5. Ikkiyoqlama yozuv. Buxgalteriya schotlari. Inventarizatsiyava uning turlari

Ikki yoqlama yozuvning mohiyati va qo'llanilishi. Buxgalteriya yozuvni amalga oshirishning qadamba-qadam bosqichlari.

Aktivlar va majburiyatlar uchun ikkiyoqlama yozuvlar.

Daromadlar va xarajatlar uchun ikkiyoqlama yozuvlar. Foyda va zararlarning kapitalga ta'siri.

Buxgalteriya schotlari. Buxgalteriya schotlari balansi (qoldig'i)ni aniqlash va aksettirish.

Savdo, foyda va zararlar schoti. Sotish, xarid va qaytarilishlar

	jurnallari va ularni yuritish tartibi. Buxgalteriya schotlarining standart formalari. Inventarizatsiya haqida tushuncha, uning ahamiyati va turlari.Korxona mulklariinventarizatsiyasida qo'llaniladigan hujjatlar. Inventarizatsiya komissiyasi. Inventarizatsiya o'tkazish va natijasini rasmiylashtirish tartibi. Transformatsion jadval va treyl balans. Buxgalteriya hisob-kitoblaridagi xatolar **6. Tushumlar ta'rifi, turlari hamda asosiy qoidalari. Tushumni tan olish bosqichlari** Tushumni tan olishning besh bosqichli modeli: xaridorlar bilan shartnomalarni identifikatsiya qilish; shartnoma bo'yicha bajarilishlarga oid majburiyatlarni identifikatsiya qilish; operatsiya narxini aniqlash; operatsiyanarxini shartnoma bo'yicha bajarilishlarga oid majburiyatlar o'rtasida taqsimlash; tushumni tan olish. Tushumni tan olish xaridorlar bilan tuzilgan har bir shartnoma bo'yicha bir vaqtning o'zida bajarilganda amalga oshirilishi shart bo'lgan mezonlar: tomonlar shartnomani tasdiqlaydi (yozma yoki og'zaki shaklda yoki boshqa ishbilarmonlik amaliyotida) va shartnomada ko'rsatilgan majburiyatlarning bajarilishini o'z zimmasiga oladi; Bajarilishlarga oid majburiyatlarning farqlanuvchan bo'lishligi. Har bir farqlanuvchi obyektning ikkita mezonga bir vaqtning o'zida javob berishi: tovar/xizmatlarning farqlanuvchi bo'lish qobiliyatiga ega ekanligi; shartnomaning matnida farqlanuvchan bo'lishligini aniqlash. Operatsiya narxini belgilashda quyidagi holatlar e'tiborga olinishi: o'zgaruvchan qoplama va uning chegaralanishlari; shartnomada moliyalashtirishning salmoqli komponenti mavjudligi; pul bo'lmagan qoplama (kompensatsiya); mijozga to'lanishga oid bo'lgan qoplama. Operatsiya narxini bajarilishlarga oid majburiyatlarga taqsimlash. Tushumni sotish nuqtasida (aniq vaqt momentida) tan olish: kreditga amalga oshirilgan sotish; sotish nuqtasidan keyin amalga oshirilgan xarajatlar. Operatsiya narxi va operatsiya narxini bajarilishlarga oid majburiyatlarga taqsimlash usullari. Tushumni mahsulot ishlab chiqarish jarayonida tan olish (aniq davr davomida). Uzoq muddatli qurilish shartnomalari. Bajarilish darajasini baholash metodi: bajarilgan ishlar metodi (yoki natijalar metodi); amalga oshirilgan xarajatlar metodi (sarflangan resurslar). Tushumni mahsulot yakunlanishida tan olish. Pul to'planishi davomida tushumni tan olish. Tushumlarni buxgalteriya schotlarida aks ettirishdagi yondashuvlar

va uslubiy tartib qoidalari.

O'zbekiston Resublikasida tushumni tan olishning xususiyatlari va buxgalteriya schotlarida aks ettirish tartibi.

7. Olinadigan schetlar (Receivables) va ularning qadrsizlanishidan zarar. To'lanadigan schetlar (Payables)

Joriy aktivlar tushunchasi. Joriy aktivlarning tan olish mezonlari. 1-son MHXSlari "Moliyaviy hisobotni taqdim etish" standartiga muvofiq joriy aktivlar tarkibi. Joriy aktivlarni likvidlik darajasiga qarab buxgalteriya balansida aks ettirish.

Olinadigan schotlar tashkilotning shartnoma bo'yicha xaridorga va'da qilingan tovar, ish va xizmatlarni uzatishda yuzaga kelganqoplamalarga bo'lgan huquqi sifatidagi tavsifi. Olinadigan schotlarning xususiyatlari. Olinadigan schotlarning tasniflanishi. Xalqaro standartlarda olinadigan schotlar bo'yicha qoidalar.

Savdo debitorlik qarzlarini daromadlarni hisoblash tamoyiliga muvofiq tan olinishi. Debitorlik qarzlarini tan olinishi momenti.Korxonalarda debitorlik qarzlarini amortizatsiyalanadigan qiymati bo'yicha baholash tartibi.

Gumonli debitorlik qarzlari bo'yicha baholashlar adekvatligi. Haqiqatda hisobdan chiqarilgan summa bilan oldindan baholash natijasidagi summa o'rtasidagi farqlanish variantlari. Hisobdan chiqarilgan debitorlik qarzlarini qayta tiklash. Gumonli debitorlik qarzlari bo'yicha hisobot.

Majburiyatlarning mohiyati. Majburiyatlarning tan olinishi va baholanishi. Majburiyatlarning turlari: haqiqiy; baholanadigan va shartli.

Savdo to'lanadigan schetlar. To'lanadigan qisqa muddatli veksellar.

Baholanadigan majburiyatlar, kafolat bo'yicha majburiyatlar. Boshqa qisqa muddatli notlar. Dividendlar bo'yicha qarzdorlik.

Jamg'arilgan majburiyatlar. Foyda solig'i bo'yicha majburiyatlar, mulk solig'i bo'yicha majburiyatlar. Ish haqi bo'yicha majburiyatlar. Uzoq muddatli majburiyatlarning joriy qismi.

Avanslar va qaytariladigan depozitlar.

Oldindan ko'rinmaydigan holatlar bo'yicha majburiyatlar.

Notlar (Notes payable) bo'yicha to'lanadigan schyotlar.

Uzoq muddatli majburiyatlar.

Kelgusi davr daromadlari.

Obligatsiyalar.

To'lanadigan schyotlar bo'yicha asosiy buxgalteriya yozuvlari.

To'lanadigan schyotlar bo'yicha moliyaviy hisobot.

8. Pul mablag'lari va pul ekvivalentlari. Hisob-kitob schotidagi

pul mablag'lari hisobi

Pul bo'lgan aktivlar (monetary assets).Pul mablag'larini menejmenti. Pul mablag'lari va ekvivalentlari mazmuni va mohiyati. 7-son MHXS "Pul mablag'larining harakati to'g'risidagi hisobot"da pul mablag'lari va pul ekvivalantlariga berilgan ta'rif. Naqd pul mablag'lari va talab qilingunga qadar jamg'armalari.

Banklarda joriy schotlar qoldiqlari, naqd kupyuralar, monetalar, valyuta, kichik kassalardagi naqd pullar, oddiy cheklar, mijozlar cheklari, pul o'tkazmalari va yo'ldagi pul mablag'lari.

Pul mablag'lariga doir asosiy buxgalteriya yozuvlari.

Pul mablag'larining ekvivalentlari. Qisqa muddatli investitsiyalarning pul ekvivalenti sifatida tasniflanishi. Qimmatli qog'ozlar bozorida aylanadigan mablag'lar. Qisqa muddatli investitsiyalarni baholash. Asosiy buxgalteriya yozuvlari.

Bank zaymlari va bank overdraftlari.

Kichik kassa. Avans fondi. Kassa operatsiyalarini yuritish qoidalari. Kassa operatsiyalarini hujjatlashtirish. Kassa hisobotlari. Bankdagi hisob-kitob schoti va valyuta schotidagi pul mablag'lari hisobi. Pul mablag'larining harakati ustidan ichki nazorat. Kassa tushumlari va kassa chiqimlari ustidan nazorat.

Hisob-kitob schotidagi pul mablag'lari ustidan nazorat.

Pul qoldiqlari (Cash Balances) taqqoslamasi.

Pul mablag'larining joriy va kapital xarajatlar uchun sarflanishi.

O'zbekiston Respublikasi BHMSlari asosida pul mablag'lari hisobi. Kacca muomalalari hisobini yuritish tartibi. Hisob-kitob, valyuta schoti va bankdagi boshqa maxsus schotlarni yuritish tartibi. Bankdagi maxsus schotlar, akkreditiv, chek daftarlari va boshqa maxsus schotlar bo'yicha hisoblashishlar. Pul ekvivalentlari, yo'ldagi pullar hisobi.

9. Zaxiralar ta'rifi, tarkibi va tasniflanishi. Zaxiralarni baholash metodlariShartli aktivlar hisobi.

2-son BHXS "Zaxiralar" standartida zaxiraga berilgan ta'rif.Xorijiy va milliy tajribalarda zaxiralarning tasniflanishi. Zaxiralarning tasniflash belgilari: operatsion siklida aylanishidagi ishtiroki; zaxiralarni ehtiyoji va talabi; zaxiralarni kompaniyaga nisbatan joylashgan joyi; aylanish tezligi va boshqa belgilari.

Zaxiralarning hisob maqsadlarida tasnifi: qayta sotish uchun mo'ljallangan tovarlar; qayta ishlash uchun mo'ljallangan xom-ashyo va metariallar; tugallanmagan ishlab chiqarish; tayyor mahsulotlar. Zaxiralarning tan olinishi.

2-son BHXS muvofiq zaxiralar tannarxi (cost value) elementlari:

xarid tannarxi (cost of purchase); qayta ishlash tannarxi (cost of convertion); zaxiralarni joriy holatga va joriy joylashtiriladigan joyiga keltirish bilanbog'liq boshqa ustama xarajatlar (other overhead). Zaxiralar tannarxining zanjir asosida shakllanishi modeli. Zaxiralarning harakati davomida tannarxi shakllanishi hamda o'sib borish jarayoni.

Zaxiralarning xaridi bilan bog'liq barcha xarajatlar (cost of purchase): xarid narxi; import poshlinalari va boshqa soliqlar (soliq organlari tomonidan belgilangan tartibda qoplaniladiganlardan tashqari); transportirovka xarajatlari; ortish-tushirish xarajatlari; tayyor mahsulotlar, materiallar va xizmatlar xaridi bilan bog'liq boshqa xarajatlar. Xarid tannarxidan chegiriladigan moddalar: savdo chegirmalari; sotish chegirmalari va narxidan tushishlar; boshqa shunga o'xshash moddalar.

Zaxiralar majburiy tartibda quyidagi miqdorlardan eng kichigi bo'yicha baholanishi shartligi: tannarxi (cost value) yoki sof sotish mumkin bo'lgan qiymati (realizable value).

Sof sotish mumkin bo'lgan qiymati (Net realizable value).

Zaxiralarni yalpi foyda metodi va chakana zaxiralar metodi asosida baholash.

Sotilgan zaxiralar qiymatini va oxirgi zaxiralarni baholashda qo'llaniladigan usullar: hammasini identifikatsiyalash usuli; FIFO (birinchi kirim birinchi chiqim); o'rtacha salmoqli qiymat (AVEKO); LIFO (oxirgi kirim birinchi chiqim). Ushbu usullarning amaliy qo'llanilishi. Metodlar natijalarini taqqoslash.

Aksiyadorlik jamiyati bo'yicha zaxiralarni hisobotlarda aks ettiriladigan qiymatini aniqlash tartibi.

Zaxiralarni yalpi foyda metodi va chakana zaxiralar metodi asosida baholash.

Sotilgan zaxiralar qiymatini va oxirgi zaxiralarni baholashda qo'llaniladigan usullar: hammasini identifikatsiyalash usuli; FIFO (birinchi kirim birinchi chiqim); o'rtacha salmoqli qiymat (AVEKO); LIFO (oxirgi kirim birinchi chiqim). Ushbu usullarning amaliy qo'llanilishi. Metodlar natijalarini taqqoslash.

Aksiyadorlik jamiyati bo'yicha zaxiralarni hisobotlarda aks ettiriladigan qiymatini aniqlash tartibi. Uzluksiz zaxiralar usulida zaxiralarning harakati, realizatsiya qilingan tovarlar tannarxini aniqlash jarayoni bilan bog'liq operatsiyalarni schotlarda aks ettirish tartibi. Asosiy buxgalteriya yozuvlari.

Zaxiralarga doir axborotlarni moliyaviy hisobotda ochiqlash masalalari.

Mamlakatimizda 4-son BHMS "Tovar-moddiy zaxiralar" standartiga muvofiq TMZlar hisobining asosiy jihatlari.

Sotish uchun mo'ljallangan uzoq muddatli aktivlar ta'rifi. Tan olish mezonlari: aktiv uning mavjud holatida ushbu aktivni sotish uchun odatiy

shart-sharoitlari zudlik bilan sotishga tayyor; aktivni sotish yoki realizatsiya qilingan guruhning yuqori eqtimoli.

Sotishga mo'ljallangan sifatida tasniflashning mezonlariga javob beradigan aktivlar ikkita miqdordan eng kichigi bo'yicha baholanishi: balans qiymati va sotish bilan bog'liq xarajatlarni chegirgandan keyingi adolatli qiymati. Bunday aktivlarga amortizatsiya hisoblash to'xtatilishi.

Standartda shartli aktivlarga berilgan ta'rif. Shartli aktivlarni tan olish mezonlari.

Ta'minotchilarga to'langan avanslar. Xodimlarga berilgan avanslar.

Joriy soliq aktivlari. Kelgusi davr xarajatlari. Muddati uzaytirilgan xarajatlar.

O'zbekiston BHMSlarida boshqa joriy aktivlar hisobi.

10. Mulk (yer, bino), zavod hamda mashina va asbob-uskunalar (Property, Plant and Equipment) ta'rifi, tan olish va boshlang'ich tannarxi, qayta baholash va dedepresiatsiyasi

Joriy bo'lmagan aktivlar (non current assets). Uzoq muddatli aktivlarning tasniflanishi. Moddiy va nomoddiy aktivlar. Moddiy oborotdan tashqari aktivlar.

Mulk (yer, bino), zavod hamda mashina va asbob-uskunalar (Property, Plant and Equipment) ta'rifi. 16-son BHXSda mulk (yer, bino), zavod hamda mashina va asbob-uskunalar; depresiatsiya; depresiatsiya qiymati; foydali xizmat muddati; haqiqiy xarajatlar; qoldiq qiymati; adolatli qiymat; qadrsizlanishdan zarar; balans qiymati atamalariga tavsiflar.

Mulk (yer, bino), zavod, mashina va asbob-uskunalarning alohida klasslari: yer uchastkalari; yer uchastkalari va bino; mashina va asbob-uskunalar; suv sudalari; havo sudalari; avtotransport vositalari; mebel va terib qo'yiladigan muhandislik asbob-uskunalari elementlari.

Mulk (yer, bino), zavod hamda mashina va asbob-uskunalar boshlang'ich tannarxi. Mulk (yer, bino), zavod, mashina va asbob-uskunalarning boshlang'ich qiymatining elementlari: xarid bahosi, shu jumladan import poshlinalari va xarid jarayonida qaytarilmaydigan soliqlar (savdo chegirmasi chiqariladi); aktivni mo'ljallagan joyiga ortib olib kelish va uni ishchi holatga keltirish bo'yicha to'g'ridan-to'g'ri xarajatlar; aktivni terish, demontaj va u joylashgan maydonni tiklanishining mo'ljaldagi qiymati. Tashkilot mulk (yer, bino), zavod hamda mashina va asbob-uskunalarga qilingan xarajatlarini ularni sarflanish momentida tan olishi.

Mulk (yer, bino), zavod hamda mashina va asbob-uskunalarni (Property, Plant and Equipment) qayta baholash.

Mulk (yer, bino), zavod hamda mashina va asbob-uskunalar (Property, Plant and Equipment) depresiatsiyasi

Depresiatsiya bo'yicha xarajatlarni aniqlash quyidagi baholashlar orqali amalga oshiriladi: kutilayotgan likvidatsion qiymat; aktivning depresiatsiyalanadigan qiymati; kutilayotgan foydali xizmat muddati; foydalaniladigan depresiatsiya metodlari.

11. Nomoddiy aktivlar hisobi

Nomoddiy aktivlarning ta'rifi va tavsifi. Nomoddiy aktivlarga oid atamalar tavsifi: faol bozor, amortizatsiya, aktiv balans qiymati, tannarx, amortizatsiyalanadigan miqdor, ishlanma, korxona uchun spetsifik qiymat, aktivning adolatli qiymati, qadrsizlanishdan ko'rilgan zarar, nomoddiy aktivlar, monitar aktiv, tadqiqot, nomoddiy aktivlarning qoldiq qiymati, foydali xizmat muddati.

Nomoddiy aktivlar turlari: kompyuter dasturiy ta'minoti; litsenziyalar, patentlar, mualliflik huquqi; brendlar, savdo markalari; kinofilmlar, mijozlar ro'yxati, ipotekaga xizmat qilish huquqi, baliq oviga litsenziya; import kvotalari, franshizlar, mijozlar va tashkilotlar bilan munosabatlar, mijozlar sodiqligi, bozor hissasi, tayyorlov huquqlari. Ularning tavsifi.

Nomoddiy aktivlar boshlang'ich holatda tannarxi bo'yicha baholanishi; Tashkilotning o'zi tomonidan yaratilgan va xirid qilingan nomoddiy aktivlarning xususiyatlari.

Nomoddiy aktiv qayta baholansa, qayta baholash sanasida jamg'arilgan amortizatsiya summasi aktivning yalpi balans qiymati o'zgarishiga proporsional qayta hisoblanashi.

Amortizatsiya metodlari: to'g'ri chiziqli metod, qoldiqni kamaytirish metodi va mahsulot birligi metodi.

Nomoddiy aktivlarning amortizatsiya muddati va amortizatsiya hisoblash metodlari eng kamida har moliyaviy yilning oxirida tahlil qilib ko'rilishi.

Nomoddiy aktivlar to'g'risidagi axborotlarni moliyaviy holat to'g'risidagi hisobotda aks ettirish.

12. Investitsiyaviy mulk (investment property).Biologik aktivlar. Tabbiy resurslar hisobi

Investitsiyaviy mulk tushunchasi va uning ta'rifi. Investitsiyaviy mulk tarkibi. Investitsiyaviy mulkning balans qiymati, boshlang'ich qiymati va adolatli qiymati.

40-son MHXS "Investitsiyaviy mulk" standartidagi asosiy qoidalar. Mulklarning investitsiyaviy mulk yoki mulkdor tomonidan foydalaniladigan mulklarga tasniflash.

Investitsiyaviy mulkni tan olish mezonlari. Investitsiyaviy mulklarni tan olish momentida baholash. Investitsiyaviy mulkning dastavval boshlang'ich qiymatida hisobga olinishi.

Investitsiyaviy mulklarni tan olgandan keyin baholash. Investitsiyaviy mulkni baholash modellari: boshlang'ich qiymati bo'yicha hisobga olish; adolatli qiymati bo'yicha hisobga olish.

Investitsiyaviy mulkni bir kategoriyadan boshqa kategoriyaga o'tkazish (qayta tasniflash). Asosiy vositalar tarkibidan investitsiyaviy mulk tarkibiga o'tkazishda adolatli qiymatda va boshlang'ich qiymat modelida baholash. Investitsiyaviy mulkni asosiy vositalar tarkibiga o'tkazishda baholash tartibi.

Investitsiyaviy mulkning chiqib ketishi hisobi. Investitsiyaviy mulkni tan olinishnishi yakunlash.

Investitsiyaviy mulkka oid axborotlarni ochiqlash.

Biologik aktivlar tushunchasining ta'rifi. Qishloq xo'jalik faoliyati va qishloq xo'jalik mahsulotlari.

Biologik aktivlarni tan olish mezonlari. Qishloq xo'jalik mahsulotlari tannarxi. Biologik aktivlarni baholash. Biologik aktivlarni boshlang'ich qiymati va adolatli qiymati bo'yicha tan olish. Biologik aktivlarni sotish momentidagi xarajatlar.

Biologik aktivlarning sotish momentidagi xarajatlarni chegirib tashlagandan keyingi adolatli qiymati, shuningdek ularni kelgusida qayta baholash qiymati bilan boshlang'ich tan olishdagi qiymati o'rtasidagi farq natijasida yuzaga kelgan foyda va zararlar.

Biologik aktivlarga taalluqli bo'lgan davlat subsidiyalari hisobi. Biologik aktivlar to'g'risidagi axborotlarni moliyaviy hisobotlarga ochiqlashlarda bayon qilish.

Tabbiy resurslar. Tabbiy resurslar depletsiyasi.

13. Investitsiyalar hisobi

Assatsiatsiyalashgan korxonalar va qo'shma korxonalarga investitsiyalar. Assotsiatsiyalashgan kompaniyalar, salmoqli ta'sir ko'rsatish, hissali qatnashish metodi tushunchalariga ta'riflar.

Salmoqli ta'sir ko'rsatishda 20% dan 50%gacha investitsiya ob'yektining aksiyalargi egalik qilish. Salmoqli ta'sir ko'rsatishning boshqa omillari. Hissali qatnashish metodining qo'llanilishi. Hisoblash

tartibi.

Turli xil hisobot sanalari. Turli xil hisob siyosati.

Investitsiyalarga qilingan xarajatlar va balans qiymati o'rtasidagi farq hisobi. Investor bilan assotsiatsiyalashgan kompaniyalar hamda investor bilan qo'shma korxonalar o'rtasidagi operatsiyalar hisobi. Assotsiatsiyalashgan kompaniyalar bo'yicha hisob-kitoblar ko'rsatkichlari: guruhning tarkibi; sho'ba korxonaning sof aktivi; sho'ba korxonaning sof aktivi; sho'ba korxonaning gudvili; nazorat qilinmaydigan qatnashish hissasi; guruhning taqsimlanmagan foydasi; assotsiatsiyalashgan kompaniyalarga investitsiya.

Qadrsizlanishdan zarar hisobi.

Assotsiatsiyalashgan kompaniyalarni qamrab olgan konsolidatsiyalashgan moliyaviy holat to'g'risidagi hisobot.

14. Ijara. Shartli majburiyatlar. Aktivlarning qadrsizlanishi hisobi

Ijara, moliyaviy ijara, ijara shartnomasida belgilangan foiz, ijara to'lovlari, ijara muddati, ijaraga oluvchi, ijaraga beruvchi, ijaraga kiritilgan sof investitsiya, operatsion ijara, foydalanish huquqi ko'rinishidagi aktiv, subijara, ijara bo'yicha majburiyatlar kabi tushunchalarning tavsifi.

Ijaraga oluvchida foydalanish huquqi ko'rinishidagi aktivni boshlang'ich tan olinishi.

Ijaraning boshlang'ich baholanishi. Foydalanish huquqi ko'rinishidagi aktivning boshlang'ich qiymati: ijara bo'yicha majburiyatlarning boshlang'ich qiymati (ijara to'lovlarining keltirilgan qiymati); ijara boshlanish sanasida ijara to'lovlari (ijara bo'yicha rag'batlantiruvchi to'lovlardan chegirilgandan keyingi summa); boshlang'ich to'g'ridan-to'g'ri xarajatlar; ijaraga olingan aktivni demontaj bo'yicha rezerv. Boshlang'ich qiymatni aniqlash bo'yicha amaliy misollar.

Qisqa muddatli ijara. Kichik qiymatga ega bo'lgan aktivlar bo'yicha ijara.

Ijaraning davomiy hisobi. Foydalanish huquqi ko'rinishidagi aktivning amortizatsiyasi. Foydalanish huquqi ko'rinishidagi aktivlarning qadrsizlanishi. Ijara majburiyatlarining hisobi.

Ijaraga beruvchida hisob. Moliyaviy ijara sifatidagi tasniflashga doir holatlarga misollar.

Moliyaviy ijara sifatida tasniflashning belgilari. Moliyaviy ijaraning

boshlang'ich tan olinishi va baholanishi.

Ijaraga qilingan sof investitsiya. Ijara shartnomasida keltirilgan foiz stavkasi. Ijaraga qilingan sof investitsiyaga kiritilgan ijara to'lovlarini baholash.

Shartli majburiyatlar tushunchasi. Shartli majburiyatlarga 37-son MHXS "Baholanadigan majburiyatlar, shartli majburiyatlar va shartli aktivlar" standartida berilgan ta'rif.

Sharli majburiyatlarni aniqlash mezonlari.

Shartli majburiyatlarning moliyaviy hisobot ochiqlashlarida hamda izohlarida aks ettirilishi. Majburiyatlarni so'ndirish uchun resurslarning chiqib ketishi ehtimoli kichik bo'lgan holatlardan tashqari har bir sinf shartli majburiyatlarga ochiqlanishlar keltirilishi.

36-son BHXS "Aktivlarning qadrsizlanishi" standartidagi asosiy qaidalar, atamalar tavsifi.

Qadrsizlanishi alomatlari. Qoplanadigan qiymati. Qoplanadigan qiymatni baholash. Sotish xarajatlarini chegirilgandan keyingi adolatli qiymat. Foydalanish qiymati. Qadrsizlanishdan zararni baholash.

Pul mablag'larini yuzaga keltiruvchi birliklar. Oldingi qadrsizlanishdan zararlarni tiklanishi.

Ochiqlashlarda axborotlarni taqdim etish.

15. Moliyaviy instrumentlar: axborotlarni taqdim etish va ochiqlash

Moliyaviy aktivlar va moliyaviy majburiyatlar.

32-son BHXS "Moliyaviy instrumentlar: axborotlarni taqdim etish",

Moliyaviy instrumentlar, moliyaviy aktivlar, moliyaviy majburiyatlar, hissali instrumentlar, erkin instrumentlar (derivativlar) atamalarining tavsifi.

Moliyaviy instrumentlarning tarkibiy qismlari: moliyaviy aktivlar, moliyaviy majburiyatlar; hissali instrumentlar.

Moliyaviy instrumentlar tasnifi.

Moliyaviy aktivlar: pul mablag'lari; boshqa kompaniyalarning hissali instrumentlari; boshqa kompaniyalarda pul mablag'lari va boshqa moliyaviy aktivlarni olishga bo'lgan shartnomaviy huquq; potensial foydali shartlarda boshqa kompaniyalar bilan moliyaviy aktivlar yoki moliyaviy majburiyatlarni almashtirishga bo'lgan huquq.

Moliyaviy majburiyatlar: boshqa korxonalarga pul mablag'lari yoki boshqa moliyaviy aktivlarni taqdim qilish bo'yicha kontrakt majburiyat; boshqa korxonalar bilan potensial nafsiz shartlarda moliyaviy

instrumentlarni almashtirish bo'yicha kontrakt majburiyatlar; hisob-kitoblar xususiy hissali instrumentlar hisobidan amalga oshadi yoki amalga oshishi mumkin bo'lgan majburiyatlar.

Hissali instrumentlar ta'rifi va tarkibi.

9-son MHXS "moliyaviy instrumentlar" standartlarining mazmuni va mohiyati. Moliyaviy isntrumentlar bilan bog'liq risklar.

7-son MHXS "Moliyaviy instrumentlar: axborotlarni ochiqlash" standartining mazmuni va qo'llanilishi.

16. Xorijiy valyuta bo'yicha kurs farqi. Xorijiy faoliyat

Chet el valyutasi bilan bog'liq faoliyat: chet el valyutasida operatsiyalarni amalga oshirish; va xorijiy faoliyat yuritish.

21-son BHXS "Valyuta kursi o'zgarishining ta'siri" standartidagi asosiy qoidalar va atamalar tavsifi. Funksional valyuta. Hisobot taqdim qilinadigan valyuta. Funksional valyutani belgilashdagi omillar. Monetar va nomonetar moddalar.

Xorijiy valyutadagi operatsiyalar. Boshlang'ich tan olish. Davomiy baholash. Kurs farqini tan olish. Realizatsiya qilingan va realizatsiya qilinmagan kurs farqlari.

Xorijiy faoliyatning mohiyati va turlari. Xorijiy faoliyatning tan olinishi. Xorijiy faoliyatga sof investitsiya. Xorijiy faoliyatga doir axborotlarning moliyaviy hisobotlarda aks ettirilishi.

17. Odatdagi faoliyati bilan bog'liq daromadlar hisobi. Odatdagi faoliyati bilan bog'liq bo'lmagan daromadlar hisobi. Boshqa umumlashgan daromadlar

Xalqaro standartlarga muvofiq daromadlar ta'rifi. Daromadlarning tarkibiy qismlari: odatdagi faoliyati davomida yuzaga kelgan tushumlar (revenue) va boshqa daromadlar (gains).

Odatdagi faoliyati davomida yuzaga kelgan tushumlar (revenue) hisobi: sotishdan tushgan tushum, xizmatlar uchun rag'batlantirishlar, foizlar, dividendlar, royalti, ijara daromadlari hisobi.

Boshqa daromadlar (gains) hisobi: oborotdan tashqari aktivlarni tasarruf qilishdan olingan foyda, sotishga qobiliyatli qimmatli qog'ozlarni qayta baholashdan olingan naflar; valyuta kurslaridan olingan daromadlar, kreditorlik qarzlarini hisobdan chiqarishdan olingan daromadlar, qaytarilmaydigan moliyaviy yordamlar va boshqa daromadlar hisobi.

Boshqa to'plam (umumlashgan) daromadlar hisobi. Asosiy vositalar va nomoddiy aktivlarni qayta baholashdan olingan daromadlar. Moliyaviy

aktivlarni qayta baholashdan olingan daromadlar. Boshqa daromadlar hisobi.

18. Odatdagi faoliyati bilan bog'liq xarajatlar hisobi. Odatdagi faoliyati bilan bog'liq bo'lmagan xarajatlar hisobi

Xalqaro standartlarga muvofiq xarajatlar ta'rifi. Korxonalarda xarajatlarning tasnifi: odatdagi faoliyati bilan bog'liq xarajatlar (ordinary) va odatdagi faoliyati bilan bog'liq bo'lmagan xarajatlar (loses).

Korxonaning odatdagi faoliyati bilan bog'liq xarajatlarga operatsion, moliyaviy va investitsiyaviy, innovatsion hamda ilmiy-tadqiqot faoliyatlarini rejali amalga oshirish natijasida yuzaga keladigan xarajatlar ekanligi.

Operatsion xarajatlar: ishlab chiqarish va ishlab chiqarish bo'lmagan xarajatlar. Ishlab chiqarish xarajatlari uchta kategoriyaga ajratilgan: to'g'ridan to'g'ri material (Direct materials), to'g'ridan to'g'ri mehnat (Direct labor) va ustama ishlab chiqarish xarajatlari (Manufacturing overhead).

Ishlab chiqarish bo'lmagan xarajatlar: ma'muriy-boshqaruv va sotish xarajatlari hisobi.

Ilmiy-tadqiqot va tajriba-konstruktorlik ishlanmalari xarajatlari.

Moliyaviy faoliyat bo'yicha xarajatlar hisobi.

Odatdagi faoliyati bilan bog'liq bo'lmagan xarajatlar hisobi.

Korxonaning favqulotdagi xarajatlari hisobi.

Joriy bo'lmagan aktivlarni tasarruf etishdan ko'rishdan zarar.

Sof foyda hisobi.

19. Foyda solig'i hisobi. Aksiyaga foyda

12-son BHXS "Foyda solig'i" standartining mohiyati, atamalar va asosiy qoidalari.

Joriy foyda solig'i. Muddati uzaytirilgan soliqlar konsepsiyasi. Soliq bazasi. Aktivlarning soliq bazasi. Majburiyatlarning soliq bazasi.

Vaqtinchalik farqlar. Soliqqa tortiladigan vaqtinchalik farqlar. Chegiriladigan vaqtinchalik farqlar.

Muddati uzaytirilgan soliqlarni boshlang'ich tan olish. Muddati uzaytirilgan soliq majburiyatlari. Muddati uzaytirilgan soliq aktivlari.

Muddati uzaytirilgan soliqlarni baholash. Muddati uzaytirilgan soliqlar hisobi. Muddati uzaytirilgan soliqlarni hisoblash tartibi.

Axborotlarni taqdim etish. Axborotlarni ochiqlash.

20. Mehnat haqi hisobi.Mehnat haqidan ushlanmalar va ajratmalar hisobi

19-son BHXS "Xodimlarni rag'batlantirish" standartidagi ta'riflar, atamalar va asosiy qoidalar.

Xodimlarni joriy rag'batlantirish. Joriy rag'batlantirish turlari. Mehnat haqining shakllari va hisoblash tartibi. Joriy rag'batlantirishlarni tan olish va baholash. Joriy rag'batlantirish natijalarini buxgalteriya hisobida aks ettirish.

Mehnat faoliyatining tugashi munosabati bilan rag'batlantirishlar. Rag'batlantirish turlari. Belgilagan to'lovlar bilan pensiya rejalari va uni hisobga olish xususiyatlari hamda ketma-ketligi. Auktuar foyda. Foyda va zararlar to'g'risidagi hisobotda tan olinadigan summa. O'tgan xizmatlar qiymati.

Axborotlarni ochiqlash.

Soliq qonunchiligiga muvofiq mehnat haqi bo'yicha daromadlarni soliqqa tortish.

Soliqlarni tan olish va baholash. Daromad soliqlarini hisoblash tartibi. Daromad solig'i bo'yicha hisob-kitoblarni taqdim etish.

Mehnat haqidan ajratmalarni tan olish va baholash. Mehnat haqidan ajratmalar hisob kitoblari. Foyda va zararlar to'g'risidagi hisobotda aks ettirish tartibi.

21. O'rtoqlik jamiyatlarida buxgalteriya hisobi.Korporatsiyalarda buxgalteriya hisobi.

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik. O'rtoqlik jamiyatlarida hissali kapitalning shakllanishi, tan olinishi va baholash.

Kapital harakati. Hissali kapitalning chegirib olinishi.

Xususiy kapitalning shakllanishi va chegirib olinishiga doir asosiy buxgalteriya yozuvlari.

O'rtoqlik jamiyatlarida foydani tan olish va baholash. Foydadagi hissa. Dividendlar. Foydani taqsimlash usullari.

Foydani taqsimlash natijalari va ularning hisobi. Asosiy bxgalteriya yozuvlari.

Hisobotlarda aks ettirish. Foydani taqsimlashni ochiqlash.

Korporatsiyalar va xolding kompaniyalari.

Aksiyadorlik jamiyatlarining iqtisodiy tavsifi. Aksiyadorlik jamiyatlarining menejment tizimi. Aksiyadorlik jamiyatlariga qo'yiladigan talablar. Aksiyadorlik jamiyatlarining afzalliklari.

	E'lon qilingan aksiya, ishlab chiqarilgan aksiya, muomaladagi aksiya va zaxiradagi aksiyalar tushunchalari. Ularni tan olish va baholash. Hisoblash tartibi. Oddiy va imtiyozli aksiyalar. Aksiyadorlar jurnali. Aksiyadorik jamiyatlarida aksiyadorlik kapitali. Aksiyadorlik kapitalini baholash. Aksiyadorlik jamiyatlarida aksiyadorlik kapitalining shakllanishi bilan bog'liq buxgalteriya yozuvlari. Aksiyadorlik kapitalining moddalari. AJlarda foydani taqsimlash. Dividendlar hisobi. Aksiyadorlik kapitalining buxgalteriya balansida aks ettirish. Xususiy kapitalning harakati to'g'risidagi hisobot. **22.Biznes birlashishlari hamda konsolidatsiyalash asoslarini hisobga oluvchi standartlarining tavsifi. MHXSlar asosida moliyaviy hisobotrlashishlari hamda konsolidatsiyalash asoslarini hisobga oluvchi standartlarining tavsifi. MHXSlar asosida moliyaviy hisobot** 3-son MHXS "Biznesning birlashishi" hamda 10-son MHXS (IFRS 10) "Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobot" standartlarining mazmuni va qo'llanilishi. 27-son BHXS (IAS 27) "Alohida moliyaviy hisobot", 28-son BHXS (IAS 28) "Assotsiatsiyalashgan kompaniyalarda investitsiyalar va qo'shma korxonalar" hamda standartlarining mazmuni va qo'llanilishi. 11-son MHXS (IFRS 11) "Qo'shma tadbirkorlik" hamda 12-son MHXS (IFRS 12) "Boshqa tashkilotlarga qatnashish to'g'risida axborotlarni ochiqlash" standartlarining mazmuni va qo'llanilishi. MHXSlari asosida moliyaviy hisobot. MHXS bo'yicha hisobotni tuzishning uslublari. MHXS asosida hisob siyosatini tuzish. Korxonada MHXSlarga o'tish uchun shart-sharoitlar va amalga oshirilishi lozim bo'lgan ishlar. MHXSlarga muvofiq moliyaviy hisobot formatlarini ishlab chiqish. Moliyaviy holat to'g'risidagi hisobot, foyda va zararlar hamda boshqa to'plam daromadlar to'g'risidagi hisobotlar, pul oqimi to'g'risidagi hisobot, xususiy kapital o'zgarishi to'g'risidagi hisobotlarda aks ettiriladigan axborotlar. Hisobotlarga izohlar, hisob siyosatining qisqacha tavsifi va tushuntirishlar. Moliyaviy hisobotlarni tayyorlash va taqdim etish tartibi, uning maqsadi va qo'llanilish sohasi.
	III. Amaliy mashg'ulotlarlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar *Amaliy mashg'ulotlar uchuy kuyidagi mavzular tavsiya etiladi* 1. Moliyaviy hisobot standartlariga kirish 2. Buxgalteriya balansi (Moliyaviy holat to'g'risida hisobot) 3. Daromadlar to'g'risidagi hisobot (foyda va zararlar hamda boshqa

umumlashgan daromadlar to'g'risidagi hisobot)

4. Pul oqimi to'g'risidagi hisobot. Xususiy kapital to'g'risidagi hisobot
5. Ikkiyoqlama yozuv. Buxgalteriya schotlari. Inventarizatsiya va uning turlari
6. Tushumlar ta'rifi, turlari hamda asosiy qoidalari mavzu. Tushumni tan olish bosqichlari
7. Olinadigan schetlar (Receivables) va ularning qadrsizlanishidan zarar. To'lanadigan schetlar (Payables)
8. Pul mablag'lari va pul ekvivalentlari. Hisob-kitob schotidagi pul mablag'lari hisobi
9. Zaxiralar ta'rifi, tarkibi va tasniflanishi. Zaxiralarni baholash metodlari Shartli aktivlar hisobi.
10. Mulk (yer, bino), zavod hamda mashina va asbob-uskunalar (Property, Plant and Equipment) ta'rifi, tan olish va boshlang'ich tannarxi, qayta baholash va de depresiatsiyasi
11. Nomoddiy aktivlar hisobi
12. Investitsiyaviy mulk (investment property). Biologik aktivlar. Tabbiy resurslar hisobi
13. Investitsiyalar hisobi
14. Ijara. Shartli majburiyatlar. Aktivlarning qadrsizlanishi hisobi
15. Moliyaviy instrumentlar: axborotlarni taqdim etish va ochiqlash
16 Xorijiy valyuta bo'yicha kurs farqi. Xorijiy faoliyat
17. Odatdagi faoliyati bilan bog'liq daromadlar hisobi. Odatdagi faoliyati bilan bog'liq bo'lmagan daromadlar hisobi. Boshqa umumlashgan daromadlar
18. Odatdagi faoliyati bilan bog'liq xarajatlar hisobi. Odatdagi faoliyati bilan bog'liq bo'lmagan xarajatlar hisobi
19. Foyda solig'i hisobi. Aksiyaga foyda
20. Mehnat haqi hisobi. Mehnat haqidan ushlanmalar va ajratmalar hisobi
21. O'rtoqlik jamiyatlarida buxgalteriya hisobi. Korporatsiyalarda buxgalteriya hisobi. Nodavlat va notijorat tashkilotlarida buxgalteriya hisobi
22. Biznes birlashishlari hamda konsolidatsiyalash asoslarini hisobga oluvchi standartlarining tavsifi. MHXSlar asosida moliyaviy hisobotrlashishlari hamda konsolidatsiyalash asoslarini hisobga oluvchi standartlarining tavsifi. MHXSlar asosida moliyaviy hisobot

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

	Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular: 1. O'zbekistonda buxgalteriya hisobining milliy kontseptual asoslarini xalqaro kontseptsiyalariga muvofiqlashtirishdagi muammolar. 2. MHSlari talablari bo'yicha bitta aktsiyaga to'g'ri keladigan foyda summasini aniqlash va taqsimlash qoidalari. 3. 1-sonli «Moliyaviy hisobotni taqdim etish» BHXS (IAS)ni amaliyotga joriy etishdagi muammolar. 4. 2-sonli «Zaxiralar» BHXS (IAS)ning mazmuni va uni amaliyotga qo'llashdagi muammolar. 5. 7-sonli «Pul oqimlari to'g'risidagi hisobot» BHXS (IAS)ni amaliyotga joriy etishdagi muammolar. 8-sonli «Hisob siyosati, hisob baholashidagi o'zgarishlar va xatoliklar» BHXS (IAS)ning mazmuni va uni amaliyotga qo'llashdagi muammolarni hal qilish yo'llari. 6. 10-sonli «Hisobot sanasidan keyingi hodisalar» BHXS (IAS)ning mazmuni va uni amaliyotga qo'llashdagi muammolarni hal qilish yo'llari. 7. 15-sonli «Xaridorlar bilan shartnomalar bo'yicha tushumlar» MHS (IFRS)ning amaliyotga joriy etishdagi muammolar. 8. 19-sonli «Xodimlarni rag'batlantirish» BHXS (IAS)ning amaliyotga joriy etishdagi muammolar. 9. 20-sonli «Davlat subsiyadiyalarini hisobga olish va davlat yordami to'g'risida ma'lumotni ochib berish» BHXS (IAS)ning amaliyotga joriy etishdagi muammolar. 10. 21-sonli «Chet el valyuta kurslari o'zgarishlari ta'siri» BHXS (IAS)ning amaliyotga joriy etishdagi muammolar. 11. 23-sonli «Qarzlar bo'yicha xarajatlar» BHXS (IAS)ning mazmuni va uni amaliyotga qo'llashdagi muammolar va ularni yechish yo'llari 12. 24-sonli «Bog'liq tomonlar to'g'risidagi ma'lumotlarni ochib berish». BHXS (IAS)ning mazmuni va uni amaliyotga qo'llashdagi muammolar. 13. 28-sonli «Assotsialashgan tashkilotlarga investitsiyalar» BHXS (IAS)ning mazmuni va uni amaliyotga qo'llashdagi muammolarni yechish yo'llari. 14. 29-sonli «Giperinflyatsiya sharoitida moliyaviy hisobot» BHXS (IAS)ning mazmuni va uni amaliyotga qo'llashdagi muammolarni hal qilish yo'llari. 15. 32-sonli «Moliyaviy instrumentlar – axborotlarni taqdim qilish» BHXS (IAS)ning mazmuni va uni amaliyotga qo'llashdagi muammolar. 16. 34-sonli «Oraliq moliyaviy hisobotlar» BHXS (IAS)ning mazmuni va uni amaliyotga qo'llashdagi muammolarni yechish.

	17. 36-sonli «Aktivlarning qadrsizlanishi» BHXS (IAS)ning mazmuni va uni amaliyotga qo'llashdagi muammolarni yechish. 18. 37-sonli «Baholanadigan majburiyatlar, shartli majburiyatlar va shartli aktivlar» BHXS (IAS)ning mazmuni va uni amaliyotga qo'llashdagi muammolarni hal qilish. 19. 20-sonli «Davlat subsiyadiyalarini hisobga olish va davlat yordami to'g'risida ma'lumotni ochib berish» BHXS (IAS)ning mazmuni va uni amaliyotga qo'llashdagi muammolarni hal qilish. 20. 40-sonli "Investitsiyaviy kuchmas mulk" BHXS (IAS)ning mazmuni va uni amaliyotga qo'llashdagi muammolarni hal qilish yo'llari. 21. 17-sonli "Ijara". BHXS (IAS)ning mazmuni va uni amaliyotga qo'llash. 22. 38-sonli "Nomoddiy aktivlar" BHXS (IAS)ning mazmuni va uni amaliyotga qo'llash. 17-son MHXS (IFRS) "Sug'urta shartnomalari. ning amaliyotga joriy etishdagi masalalar. 23. MHS (IFRS) «Kichik va o'rta biznes uchun MHS»ning amaliyotga joriy etishdagi masalalar. 24. 37-sonli (IAS) BHXS "Baholangan majburiyatlar, shartli majburiyatlar va shartli aktivlar" standartini amaliyotga qo'llash. 25. Tovar-moddiy zaxiralarning xalqaro standartlar asosida yuritilishi. 26. 16 –sonli (IAS) BHXS asosida asosiy vositalarning hisobi. 27. 17 –sonli (IAS) BHXS asosida ijarani hiso Tovar-moddiy zaxiralarning xalqaro standartlar asosida yuritilishi. bga olish tartibini tashkil etish va uni amaliyotga joriy etishdagi muammolar. 28. 36-sonli (IAS) Aktivlarni qadrsizlanishini BHXS asosida yuritilishi. 29. Nomoddiy aktivlarni xalqaro standartlar asosida yuritilishini tashkil qilish. 30. 40-sonli (IAS) BHXS Investitsiyaviy ko'chmas mulkni asosida hisobga olishni tashkil qilish. 31. 20 -sonli (IAS) BHXS asosida davlat subsidiyalarining hisobi va davlat yordami haqidagi ma'lumotni yoritish va uni amaliyotga joriy etish. 32. Foydasolig'ini xalqaro standartlar asosidayuritilishini tashkil etish va undagi muammolar. 33. Qarzlar bo'yicha xarajatlarni 23-sonli (IAS) BHXSasosida hisobga olishni tashkil etish. 34. 32-BHXS Moliyaviy instrumentlar: ma'lumotni taqdim etish va yoritishni asosida tashkil etish. 35. 39-sonli BHXSda Moliyaviy instrumentlar: tan olinishi va o'lchanishini hisobga olishni tashkil etish.

	36. Giperinflyatsiya iqtisodiyoti sharoitida moliyaviy hisobotlarni 29-sonli BHXS asosida tuzish tartibi. 37. 22-sonli (IAS) BHXS Biznesni birlashtirishni asosida hisobga olishni tashkil etish. 38. Jamlama va alohida moliyaviy hisobotlarni xalqaro standart asosida tuzishni tashkil etish. 39. 28-sonli (IAS) BHXS Assotsiatsiyalangan korxonalarga investitsiyalarni asosida yuritishni tashkil etish. 40. 31-sonli (IAS) BHXS Qo'shma faoliyatda ishtirok etishni da hisobga olishni tashkil etish va uning muammolari. 41. Sug'urta shartnomalarining xalqaro standartlarda hisobga olinishi. 10- sonli (IAS) BHXS Buxgalteriya balansi tuzilgandan keyiingi hodisalarning asosida hisobga olishni tashkil etish va uning muammolari. 42. Segment hisobotlarni xalqaro standartlar asosida hisobga olinishini tashkil etish va uning muammolari. 43. 19-sonli (IAS) BHXS Ish haqining asosida tuzish. 44. Nafaqa ta'minoti dasturlari bo'yicha hisob va hisobotlarni xalqaro standartlar asosida tayyorlash. 45. 24-sonli(IAS) BHXS Bog'liq tomonlar haqidagi ma'lumotlarni asosida yoritib berish. 46. 30-sonli (IAS) BHXS asosida banklar va shunga o'xshash moliyaviy tashkilotlarning moliyaviy hisobot ma'lumotini yoritishni tashkil etish va uning muammolari. 47. 34-sonli BHXS (IAS) Oraliq moliyaviy hisobotni asosida tayyorlashni tashkil etish va uning muammolari. 48. 35-sonli (IAS) BHXS Sotuvga mo'ljallangan uzoq muddatli aktivlar va tugatilgan faoliyatni hisobga olishni tashkil etish va uning muammolari. Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi.
4	**V. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)** *Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:* • Moliyaviy hisobotstandartlari fanining predmeti va usullari, buxgalteriya balansi, pul mablaglari va valyuta operatsiyalari xisobi, mexnat va ish xaki xisobi, tovar-moddiy zaxiralar xisobi xakida tasavvur va bilimga **ega bulishi;** • Buxgalteriya va moliyaviy xisobot standarlarining nazariy asoslari, iktisodiy rivojlanish konunlari, asosiy tushunchalar, iktisodiy jarayonlarning xususiyatlarini bilish va ulardan foydalanish kunikmalariga **ega bulishi;** • talaba korxonaning moliyaviy xisobotlarini tuzish va ularni taxlil kilishda usullarni kullash, iktisodiy rivojlanish muammolari buyicha

	yechimlar kabul kilish **malakasiga ega bulishi kerak.**
5	**VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:** • ma'ruzalar; • amaliy ishlarni bajarish va xulosalash; • interfaol keys-stadilar; • blits-so'rov; • guruhlarda ishlash; • taqdimotlar namoyishi; • jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.
6	**VII. Kreditlarni olish uchun talablar:** Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar xaqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ish yoki testni topshirish.
7	Asosiy adabiyotlar: 1. С.Н. Ташназаров. Молиявий ҳисобот стандартлари: Олийўқув юртлари магистратура мутахассисликлари учун дарслик. – Тошкент:"IQTISOD-MOLIYA",2019.–584-б.https://www.academia.edu 2. Международныестандартыфинансовойотчетности.http://www.ifrs.org.ua/mezhdunarodny-e-standarty-finansovoj-otchyotnosti/ 3.PricewaterhouseCoopers.Всеправазащищены.Этотматериалподготовлен Академией PwC для экзаменов ДипИФР в 2016 году. 3205 с.https://www.pwc.ru/ru/training/assets/dipifr-dec2014-textbook.pdf 4. ACCAВрамкахДипломаACCA«ФинансыиУправлениеБизнесом», «ФинансоваяОтчетность»Учебник.KaplanFinancialLimited,2020 **Қўшимчаадабиётлар** 1. O'zbekiston Respublikasining "Buxgalteriya hisobi to'g'risida"gi Qonuni. 2016 yil 14 aprelь. http://www.lex.uz/acts/2931253. 2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Aktsiyadorlik jamiyatlarida zamonaviy korporativ boshqaruv uslublarini joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoni. 2015 yil 24 aprelь. PF-4720. 3.O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Moliyaviy hisobot standartlariga o'tishning qo'shimcha chora-tadbirlari to'g'risida"gi Qarori. 2020 yil 24 fevralda PQ -4611. 4.Moliyaviy hisobot standartlari. http://finansist.uz/uz/ moliyaviy-hisobotning-xalqaro-standartlari-ozbekistonda-qollanilishi/ 2018 y. 5.International Financial Reporting Standards. www.ifrs.org/issued-

srandards/list of-standards/ 2018.
6.Tashnazarov S.N. Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida moliyaviy hisobot: muammo va yechimlar. Monografiya. - T.: "Navro'z", 2016 y. -295 b.
7.Tashnazarov S.N. Moliyaviy hisobotning nazariy va metodologik asoslarini takomillashtirish. Monografiya. - Publisher CIA
8.S.N.Tashnazarov, D.S. Tashnazarova. Moliyaviy hisobot standartlari. Ma'ruza matni. Samarqand,2019.-555-б.
9. B.F.Boronov. Korxonalar moliyaviy aktivlari hisobi va hisobotini xalqaro standartlarga muvofiqlashtirish. Monografiya. – Samarqand. "Matbaa nashriyoti": 2020 y. -154 b
10. Z.B.Eshpulatova. Korxonlarda daromadlar hisobi va Moliyaviy Hisobotning Xalqaro standartlarga muvofiq taomillashtirish masalalari. Monografiya. - T.: «Navro'z», 2023 y. -172 b
11.Deloitte.МСФОвкармане2016.ЗАО«ДелойтиТуш».Всеправазащищены.157с.2016.МСФО: точка зрения КПМГ. Практическое руководство по международнымстандартамфинансовойотчетности,подготовленноеКПМГ. 2011/2012: в 2 ч. Пер с англ. – 8-е изд. – М.: Альпина Паблишер,2012.
https://gaap.ru/upload/iblock/354/iuppwbfp_tyvv%20fzvhh%20ohcgiy%20stkr_2012_1-30.pdf
12.Hermanson,RogerH.Accounting:abusinessperspective/RogerH.Hermanson, James Don Edwards, Michael W. Maher. 6th ed., Irwin, Printed intheUSA,2009.926p.

Axborot manbaalari

1. https://prezident.uz - O'zbekiston Respublikasi Prezidentining rasmiy sayti.

2. https://www.lex.uz – O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi rasmiy sayti.

3. https://www.mf.uz – O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi rasmiy sayti.

4. https://www.stat.uz – O'zbekiston Respublikasi Davlat Statistika qo'mitasi rasmiy sayti.

5. https://www.deloitte.com – Deloitte & Touche auditorlik tashkiloti rasmiy sayti.

6. https://www.pwc.com. – Pricewaterhouse Coopers auditorlik tashkiloti rasmiy sayti.

https://www.kpmg.com – KPMG auditorlik tashkiloti rasmiy sayti.

	8.https://www.ey.com – Ernst & Young auditorlik tashkiloti rasmiy sayti.
8	Fan dasturi Samarqand iqtisodiyot va servis instituti O`quv uslubiy kengashining 2023-yil 29 avgustdagi 1-sonli yig`ilish bayoni bilan tasdiqlangan. (№ FD-02-15
9	**Fan/modul uchun ma'sul:** **S.N.Tashnazarov**-Samarqand iqtisodiyot va servis instituti "Buxgalteriya hisobi" kafedrasi mudiri, iqtisodiyot fanlari doktori **F.Z.Yusupova**- Samarqandiq tisodiyot va servis institute "Buxgalteriya hisobi" kafedrasi assistenti
10	**Taqrizchilar:**A.N.Turaev - TMI, "Buxgalteriya hisobi" kafedrasi dotsenti, iqtisodiyot fanlari doktori (turdosh OTM) R.A.Abdullaev –O'zbekiston " Buxgalterlar va auditorlar Assotsiatsiyasi" Samarqand filiali raisi